

Absolventská práce LŠ Protos

Skautské osobnosti pardubického střediska Polaris

Petra Zajícová – Severka
2023

OBSAH:

Cíl mé práce	3
Počátek skautského hnutí v Pardubicích	4
Historie 4. pardubického oddílu	4
Nelehké období skautujících osobností	5
Osobnost Jiří Klaban	6-7
Osobnost Josef Richter	8-9
Osobnost František Kašpar	10-11
Osobnost Miloš Zapletal	12-13
Osobnost Václav Ráliš	14-15
Osobnost Eva Stanovská	16-18
Závěr	19
Zdroje	20

Cíl(e) mé absolventské práce:

V roce 2022 odešli do skautského nebe brzy za sebou dva bratři z našich oldskautských klubů. Každý z nich byla velká osobnost, která by si zasloužila mnohem více, než jen vzpomínání na našich schůzkách. Následně se mi vybavily i další skautské osobnosti, které již sedávají u věčného ohně. A mě napadlo napsat o každém z nich krátký článek.

Článek o jejich poválečném skautování, skautování v době zákazů a samozřejmě skautování po revoluci. O jejich úspěších a nezdarech. Článek o lidech, kteří by pro skautský oddíl, později klub (OS), kmen (KD) či pro skauting jako takový věnovali cokoli – čas, peníze, ale hlavně spoustu energie, elánu, nadšení a vytrvalosti, pochopení, vcítění se do druhých.

Když jsem se zmínila o tomto tématu našemu vůdci střediska, tak mi nabídl využití těchto článků v podobě přetisku na jednotlivé bannery, které by se následně pověsily na oplocení našeho Skautského centra Vinice Pardubice.

Tato „výstava“ by měla mít široké naplnění:

- ❖ je to příležitost pro dětskou generaci, aby se inspirovala životem dle skautských ideálů.
- ❖ je to prostor pro dospělou generaci, aby si připomněla a zavzpomínala na své kamarády, bratry, skauty.
- ❖ je to možnost pro širokou veřejnost, aby viděla a věděla, že v našem středisku žili a žijí úžasní, skvělí lidé.

Počátek skautského hnutí v Pardubicích

Zakladatelem pardubického skautingu byl třídní profesor pardubické reálky Josef Chlupáč. Na tehdejší dobu vedl své studenty velmi pokrokovým způsobem. Navštěvoval s nimi například řadu kulturních podniků či pořádal přírodovědné vycházky. Na profesora J. Chlupáče velice zapůsobila přednáška A. B. Svojsíka, přednesená v Pardubicích na podzim 1913. Za pomoci ředitele školy prof. Bartoše, průbojného periodika Osvěta lidu (propagace v novinách) či místní spořitelny a záložny (půjčily peníze) v následujícím roce založili 1. skautský oddíl. Hoši mohli začít „studovat“ skautský systém. A protože se jim velice zalíbil, tak si objednali první skautské kroje a to přímo originální z Anglie. Slibně se rozvíjející skautskou činnost tohoto oddílu ukončila první světová válka.

Historie 4. chlapeckého oddílu s následným vznikem současného střediska

Polaris

První skautský oddíl budoucího pardubického střediska Polaris vznikl 3.10. 1937 a jeho vůdcem se stal br. Nobilis. V roce 1939 byl skauting v Československu nacistickými okupanty zakázán a zrušen.

Tento oddíl obnovil svoji činnost až po válce 14.5. 1945 činovníckou schůzí za přítomnosti stávajícího vedoucího br. Nobilise, dále se zúčastnili bratři Müllerovi, Motl a Lederer. Skautský život se pomalu rozvíjel, ale neměl dlouhého trvání, neboť přišel rok 1948 a skautské hnutí bylo opět zakázané, tentokrát totalitním komunistickým režimem.

K dalšímu obnovení došlo 16.4. 1968 a mnoho oddílů tak mohlo opět pokračovat v přerušené činnosti. V červnu 1970 ale došlo ke sloučení dětských a mládežnických organizací pod Pionýrskou organizaci Socialistického svazu mládeže. Na pardubickém okrese v té době pracovalo 28 oddílů skautů, 14 oddílů skautek a 9 oddílů oldskautů, dohromady 1462 členů. Z toho přímo v Pardubicích 820 členů v 25 oddílech. I přesto se však podařilo uskutečnit mnoho táborů ve skautském duchu. Po návratu z táborů se některé oddíly rozpustily, další dočasně přešly pod pionýrskou organizaci. Jen 4. oddíl pod vedením Tomáše Maléře pracoval legálně celých dalších 20 let pod hlavičkou turistického oddílu Horizont. Třetího obnovení se český skauting dočkal po sametové revoluci v roce 1989. V lednu 1990 je skauting obnoven i v Pardubicích. Vznikají nové oddíly, rozšiřují se již existující střediska. Stávající aktivní 4. oddíl byl u zakládání 12. skautského střediska, později s názvem středisko Polaris. V současnosti má toto středisko pět dětských oddílů (včetně 4. chlapeckého oddílu HORIZONT), jeden roverský kmen, tři dospělé kluby a jeden klub rodinného skautingu.

Nelehké období skautujících osobností:

Po skončení 2. světové války se skauting rozmáhá také v Pardubicích, a proto má brzy okrsek 13 středisek. Z toho jsou 4 střediska v Pardubicích. Zpočátku je vedoucím okrsku br. Nobilis, ale ze zdravotních důvodů rezignuje. Vedení se ujímá br. Alois Čapek, který je činný v různých funkcích již od roku 1919. Tedy zkušený skaut a praktik, což je na skautské činnosti znát. Starost o střechu nad hlavou čili klubovnu způsobilo nejednu vrásku na čele skautských činovníků. Nakonec se však díky známostem rodičů a úsilí Sdružení přátel Junáka vždy nějakou podařilo zajistit.

Sdružení přátel Junáka se také staralo o vybavení a zásobování letních táborů či nájem a provoz kluboven. Byl to takový nenápadný sbor skautských Mikulášů. Ovšem i skauti museli přiložit ruku k dílu. Nejčastěji si přivydělávali jako služba při veřejných příležitostech, např. na Zlaté přílbě, na Leteckém dni apod. Ale hlavní zdroj pocházel ze zisků z podzimních a zimních besídek, kde předváděli svůj program.

Také pořízení skautského kroje patřilo k těm těžším záležitostem ve skautském životě, neboť bylo po válce a peníze byly potřeba na důležitější věci. Kroj byl pro většinu mládeže atraktivní svou „amerikanštinou“. Byl to neobvyklý způsob oblékání mládeže a vlastně první specializovaný oblek do přírody. Svými barvami nerušil přírodní prostředí a jednotlivé součásti kroje byly přizpůsobeny novému využití.

Skautské hnutí bylo u dětí i jejich rodičů čím dál více populární. Přesto bylo, až na dvouletý skautský nádech v době Pražského jara, na téměř 40 let zakázáno.

Ing. Jiří Klaban KYB

(9.7.1930 - 20.3.2022)

Na svoji skautskou pouť se Kyb vydal po druhé světové válce, kdy mu bylo 15 let. Již během jejího trvání četl foglarovky a časopis Mladý hlasatel. Toto čtení ho natolik ovlivnilo, že po skončení války se stal členem 14. oddílu, vedeným Otou Müllerem. Skautská činnost se rozvíjela mnoha akcemi, výlety, výpravami či různými závody. První tábor 14. oddílu se však konal až v roce 1946 a to u Lovětínského rybníka (Třemošnice, okr. Chrudim). Právě v tomto roce ovlivnila pardubický skauting jedna významná událost. Na podzim navštívila Pardubice světová náčelní a manželka zakladatele světového skautského hnutí, lady Olave Baden – Powell. To byl výraz uznání nejen všem skautkám a skautům, ale i celému československému skautingu. V roce 1947 se Kyb stal vedoucím 14. oddílu, jeho zástupci byli K. Thein a Ota Müller.

V době komunistického zákazu Kyb, ovlivněný knihou Dopisy rowerům (Mirko Vosátka-Grizzly, 1946), provozoval „skautský roving“ - s kamarádem Milošem Potěšitelem podnikli spoustu přechodů a výprav nejen na Slovensku. Tyto zkušenosti se staly základem při plánování pozdějších expedic. Po uzavření manželského sňatku provozoval s ženou a dětmi „skauting rodinný“.

V roce 1968 se politické poměry na chvíli uvolnily a Kyb se opět zapojil do skautské činnosti. Stále byl vůdcem 14. oddílu, tentokrát ale již oldskautů, kteří pomáhali všem oddílům ve středisku, hlavně se zajištěním táborů.

V dalších letech uspořádal mnoho expedic s přáteli či rodinou. Dodnes účastníci vzpomínají na rozvážené příděly ovesných vloček nebo noční přesuny.

Po revoluci v roce 1989 nemohl Kyb samozřejmě zůstat stranou. „Získal“ funkci výchovného zpravodaje nového 12. střediska a věnoval se hlavně roverům z celého okresu. V Pardubicích založil Roverský kmen PARS, kde do roku 1994 působil. Nově vydával střediskový časopis Šance, pořádal, tentokrát již legálně, roverské expedice a připravoval program pro 1. oddíl, se kterým jezdil na tábory.

Kybovi to bylo stále málo, a tak přemýšlel nad dalšími projekty. Vymyslel systém sebevzdělávacích programů, které pojmenoval „protony“. Ty následně testoval v 1. oddílu. V roce 1998 založil vzdělávací projekt SKUNIPA (SKautská UNiverzita PArducice). K nejzajímavějším přednáškám patřily pedagogické lekce od bratra Giganta (PhDr. Václav Břicháček), beseda s režisérkou Alicí Nelis nebo prezentace zahraničních expedic pardubických či přeloučských skautů.

Dalším Kybovým projektem byla „Cesta k vrcholu“ – hodnocení v symbolických výškových metrech-„svemech“. Úkoly byly prezentovány v časopise Skaut-Junák. Zde je ukázka z prvního úkolu:

TAKÉ JÁ TI NABÍZÍM SYMBOLICKÝ VÝSTUP NA VYSOKOU HORU, KTERÝM SI DOKÁŽEŠ, CO V TOBĚ VĚZÍ.

V našem seriálu budeš muset překonávat, především silou vůle, řadu úkolů a postupně získávat výškové metry. Až dosáhneš 8000 metrů, budeš mít předpoklady k uskutečnění opravdového dobrodružství. Dobrodružství, které Ti možná vydrží celý život, protože, jestli se svými kamarády uskutečníš skutečnou expedici, nebo povedeš nějaký velký projekt, věz, že Vaše kamarádství neskončí, ale bude pokračovat po celý život.(1.)

Kyb byl za celoživotní skautskou činnost nejen pro děti a ve svém regionu nositelem vyznamenání Stříbrná Syrinx (udělena roku 2000), získal medaili Svatého Jiří, zlatý stupeň (roku 2006), a také byl členem Svojsíkova oddílu: 50 čestných let (roku 1995).

Kyb a já: „Kyba znám z oldskautských schůzek, v klubovně jsme seděli vedle sebe. Kyb byl „kuchař-kutil“, chlebičky od něj byly luxusní. Kyb nezkazil žádnou legraci, naopak přidal svoji veselou příhodu nejen ze skautského života. Kybovi bych přála nesmrtelnost, neboť jeho myšlenky, nápady, projekty ovlivnily život skautský i civilní mnoha lidem v blízkém i širokém okolí. Byl to úžasný člověk.“

Josef Richter JOE

(23.10. 1937 – 31.1. 2022)

Dětství a první skautské začátky prožil Josef ve svém rodišti, v Holicích. Pepík, jak mu ze začátku všichni říkali, vstoupil nejdříve do Sokola, i když jeho starší bratr Jiří již chodil do 1. oddílu v Holicích. Netrvalo ale dlouho a i on byl přijat do skautského hnutí, do stejného oddílu jako jeho bratr. Holický oddíl rozvíjel svoji skautskou činnost, včetně každoročních táborů. V létě 1949 se na táboře z bratra Pepíka stal opravdový skaut – složil skautský slib a přijal přezdívku Joe. Z Joeova deníku z tábora roku 1949 se můžeme dočíst:

Často vzpomínám na ten večer, kdy stranou tábora, na okraji lesa pod vysokými stromy zaplával slavnostní oheň. S jakou pečlivostí, zvláštním pocitem v duši, přiznávám, že i s trémou jsem oblékal kroj, abych do rukou vedoucího oddílu složil slib. Dobře pamatuji na neopakovatelnou atmosféru chrámu Matky Přírody, v níž se všichni bez napomínání a okřikování chovali tak, jak vyžadovala naše slavnost.(2.)

Rok 1968 byl pro Joea zlomový, neboť se oženil a přestěhoval se do Pardubic. Po uvolnění politické atmosféry se přes pracovní kolegy manželky dostal opět ke skautování. Opět se stal bratrem a to skautům z 1. a 4. oddílu.

Krásná skautská doba, byť krátká, opět skončila. Bylo zakázáno skautovat, ale nebylo zakázáno se v malých skupinkách setkávat a cestovat po Československu. Tuto možnost využívalo i mnoho členů z 1. a 4. oddílu. Jednou z mnoha expedic byl i Putovní tábor, Nízké Tatry, červenec 1973:

Třetí den-3.7. 1973: Je právě 15:51. Joe ve své čepičce hospodaří okolo svého stanu. Opodál leží Pasák, který připomíná klobásu, jež se právě začíná pěkně do růžova opékat. Též oba Milani se soustředí na další těžký pochod, který nás čeká zítra a to hned těžkým výstupem na „Prašivou“. Karel s Jirkou se věnují hudbě a Oťák též vyspává. Neúnavný Kulda s Ondrou šli obhlédnout okolí. Doufám, že jsem na nikoho nezapomněl a pro dnešek dost. Zapsal Many (Zdeněk Mandys).(3.)

Po opět nabitě, nejen skautské, svobodě po roce 1989 se Joe opět zapojuje do oddílové činnosti „Jedničky“. Celoroční skautská činnost se rozvíjí. Samozřejmě, vrcholem celoroční práce je stále skautský tábor. Joe a jeho parta několik let jezdila na tábory do zátočiny říčky Novohradka u Dolan (okr. Chrudim). Zde se vytvořila vazba na skautky z 10. oddílu, které tábořily po nich. Na začátku prázdnin tábořili chlapci a po nich děvčata. Takto to fungovalo několik let.

V listopadu 2010 měl Joe tu čest, s mnoha dalšími, poklepat na základní kámen nového skautského domova, budoucí Skautské centrum Vinice Pardubice. Slavnostní otevření bylo 24.4. 2012.

Bratr Joe byl členem 14. klubu OS a neboť byl velmi ochotný, pracovitý, ale také zapálený a moudrý člověk, tak postupem času, sic nechtěně, získával různé vůdčí funkce. Od vůdce oddílu (klubu) či střediska, okresního i krajského zpravodaje, až po členství v náčelnictvu Kmene dospělých. Stále však zůstával tím nenápadným, ale vytrvalým pracantem na mnoha nejen oldskautských akcích. Například kontrolor při Skautských závodech či „pomahač“ na Dětských dnech nebo stavař na národních jamboree KD či oldskautských táborech.

Joe za celoživotní činnost získal mnoho skautských i oldskautských vyznamenání. Tím nejvyšším je oldskautské vyznamenání Řád Zlaté syrx (udělen roku 2021).

Joe a já: „Joa jsem poznala na oldskautských schůzkách, u stolu seděl přesně přede mnou. Byl to vysoký elegantní gentleman. Byl to velmi pracovitý člověk, na kterého bylo vždy spolehnutí. Byl tělem i duší velký skaut. Byl a stále je mým skautským vzorem.“

František Kašpar FRK

(20.1. 1931 – 2.3. 2018)

Po skončení 2. světové války se Frk stal členem 1. oddílu Pardubice. Oddíl úspěšně rozvíjí svoji činnost, k čemuž pomohlo i získání klubovny na břehu řeky Chrudimky. V létě 1946 společně tábořil 1. a 4. oddíl na legendárním místě předválečných táborů: Lovětínský rybník u Třemošnice, okr. Chrudim. Po únorovém puči roku 1948 se na skautské hnutí opět stahují mračna. Přesto v roce 1949 odjíždí oddíl tábořit k řece Střela poblíž Žihle, okr. Plzeň, ale již pod hlavičkou Sokol Pardubice. Vedení tábora se ujímají bratři Zet (M. Zapletal) a Frk. Zvůli komunistické moci následně oddíl přerušuje svoji činnost.

Po roce 1968 pokračovala skautská činnost 1. oddílu, včetně několika táborů. Oddíl se rozvíjel a to i za velkého přispění Frka, i když později nelegálně. Po roce 1977 byla opět činnost zastavena a zůstalo jen u přátelských kontaktů. Pokračování ve skautské činnosti mohl nejen 1. oddíl až po roce 1989.

Bratr Frk byl velký poeta a dokázal si zapamatovat dlouhé básně, které při vhodné chvíli s patřičným patosem i zarecitovat. Neopomněl sepsat báseň či telegramy pro každého oslavence, který se dožil kulatého věku.

PRO OSLAVENCE KYBA - 70.tiny

(od 9. sloky)

*Pak šlapals trávou, lesem,
na kameny i na hlínu,
až vystoupil jsi na vrcholky Pirinu.*

*Doneslo se k mému sluchu,
že nejvíc slouží Tvému duchu,
né konstruovat pontony,
ale vymýšlet si protoxy.*

*U Tebe je také k mání
systém samosebebodování.*

*A pak podle nálady
vymýšlíš i táborové poklady.*

(+ dalších 6 slok)

OSLAVNÉ TELEGRAMY

odesílatel: ... *tam nahoře*

*Kdybych byl na světě,
poslal bych Ti dort.*

*Dlouhá léta přeje
Baden Powell – lord.*

odesílatel: *Pardubice*

*Máš u mne konto,
skončí Tvoje nářky,*

*ty peníze máš
u Želvy – hospodářky.(4.)*

PRO OSLAVENCE GRIZZLYHO - 80.tiny

(od 5. sloky)

*Je také nutno připomenout, přímo říci,
jak zasloužil ses o skautský domov na
špici.*

*I když mluvit o Tobě jako o dílu,
tak na prvním místě řeč musí být
o šestém oddílu.*

*Byl jsi a stále seš pro skauty pravý
vůdce vzor.*

*To ví každé vlče, skaut i činovník,
prostě to ví každý tvor.*

(pokračování dalšími 7 slokami)

OSLAVNÉ TELEGRAMY

odesílatel: *Praha – Chuchle*

*Ty vždycky ses galantně choval,
když jsi nás jemně, něžně koval.*

*Jen vzpomínky nám zbyly,
líbají Tě vroucně*

všechny Tvé kobyly.

odesílatel: *Pardubice-Dukla*

*K významnému výročí
nechť se Tvé zkušenosti zúročí.*

Ale radu Ti dám,

nevšímej si už mladších dam.

To říkám, aniž bych okem mrk.

Vše nejlepší přeje Kašpar – Frk.(5.)

Frk a já: „Frka znám z oldskautských schůzek. U stolu seděl v řadě naproti mně. Byl to člověk s duší krásnou, zpěvnou a poetickou. Na jakoukoliv situaci či osobu vymyslel rým, verš či celou báseň. Nikdy nezkalil legraci a i ve smutných chvílích dokázal najít verš, který mě pousmál. Jeho veselá poetická duše mi velmi chybí.“

Miloš Zapletal – ZET

(13.1. 1930 - :-))

Přestože se Miloš narodil v Prostějově, tak svá mladistvá skautská léta – od pěti do dvaceti let - prožil v Pardubicích. Zde prošel 4. oddílem, pak 7. vodáckým a naposledy byl v 1. oddíle. Nabitě zkušenosti z těchto oddílů jej nasměrovali k celoživotní věrnosti skautským ideálům. Z nich také čerpal i jako budoucí spisovatel (např. ze zážitků z vodáckého oddílu napsal knihy Sedmička a Ostrov přátelství).

Prakticky současně s ukončením 2. sv. války se obnovuje skautské hnutí. Vedení 1. oddílu se ujal bratr Karel Kvapil – Inmuntanka. U něj, v jeho barvíně, získal oddíl dočasnou klubovnu. Výhodou bylo, že oddíl mohl navázat na svou předválečnou činnost. V oddíle fungoval systém tří družin, mezi jejichž členy později patřil i Zet. Po jeho příchodu v roce 1947 se oddíl dál rozvíjí, především náplň a programová úroveň stoupá. Propracované nápady, hry a soutěže se později objeví v mnoha jeho literárních dílech (např. je spoluautorem knihy Etapové hry). Po únorovém puči roku 1948 je skautská činnost nejistá. Přesto proběhnou další dva tábory. Na tom posledním oddíl táboří již pod hlavičkou Sokola na řece Střela u Žihle, okr. Plzeň a vedení se ujímá Zet a Frk. Komunistickou zvůlí oddíl přerušuje svoji činnost na dlouhých 18 let. Zet se stěhuje do Liberce.

Skautská oddílová činnost utichla, ale pro Zeta, sice ne přímo oddílová, pokračovala dál. A to formou psaní či překládání knih, které se skautskými motivy měly hodně společného. Jeho prvotinou se staly Hry v přírodě v roce 1958. Další knihou byla Tisíc malých dobrodružství v nákladu 30 000 svazků. Následoval první překlad z angličtiny a to kniha Dva divoši od E. T. Setona. Později přeložil dalších deset knih od tohoto, skautskému hnutí blízkého, spisovatele-dobrodruha.

Jeho román Sedmička byl napsán tak, že obeznámený člověk musel poznat, že jde o skautský román ze Zetova mládí u pardubických vodních skautů. Proto byl u komunistů v hledáčku a kniha se dostala na černou listinu jako nebezpečná. Zde je krátký úryvek z kapitoly La Manche: *Slunce zase pralo do polabské roviny jako vůbec každý den v poslední době. Tak senzační jaro jsem ještě nezažil. Voda v Labi byla jako kafe, přestože podle kalendáře léto ještě nezačalo. Někteří kluci se mazali před startem tukem, jako kdyby měli skutečně plavat přes kanál La Manche. Komár si dokonce natáhl místo svých obvyklých plavčiček černobílý proužkovaný trikot s dlouhými nohavicemi, který mu kryl prsa i záda a měl nahoře ramínka. Jestli jste někdy viděli na fotkách plavce ze začátku našeho století, tak Komár vypadal přesně jako oni. Měl pěknou ránu, kluci se mu posmívali, ale Komár je odmrštil. „Co se šklebíte, candáti. Nemáte ve škole fyziku? Neslyšeli jste náhodou něco o tepelné izolaci? Tyhle plavky budou hřát jako kožich. Doplavu třikrát dál než vy.“(6.)* Jak dopadl závod si již musíte dočíst v knize Sedmička sami.

V roce 1973 v nakladatelství Olympia vychází první část budoucího souboru čtyř knih Encyklopedie her. Tato kniha byla přeložena do několika jazyků, např. do japonštiny, němčiny, rumunčtiny, estončtiny a mnoho dalších. Soubor patří mezi jeho nejznámější díla.

V Ústí nad Labem Zetovi v roce 1982 vyšly další dvě knížky a to Ostrov přátelství a Stezka odvahy. Část kapitoly Na útěku: *Pozvolna mi dochází, v jak zoufalém postavení jsem se octl. Zbývá mi jen to, co mám na sobě. Trenýrky, košile, boty. Jinak je všechno v tahu. Zásoby, mapa, busola, zápalky,*

ešus, nůž. Do západu slunce a konec zkoušky mě dělí deset hodin. Deset hodin vám třeba připadá jako nic. Jenže kdybyste od večere ani neoblížli lžící a měli před sebou celodenní pochod přes Jizerky, asi byste zpívali jinak. Kdybych si mohl někam lehnout a těch deset hodin prospat nebo alespoň proležet, snad by se to dalo vydržet. Já však musím dojít až pod Bukovec a vrátit se do soumraku zpátky. Patnáct kiláků tam, patnáct do tábora, celkem třicet, bez mapy a busoly možná čtyřicet a většinou terénem. A o hladu!(7.) Koho zajímá, zda-li Ježek splnil zkoušku odvahy, tak se začtěte do knížky Stezka odvahy.

Devadesátá léta znamenají konečně zvrat, třetí obnovu skautingu a Zet, jako spisovatel, je u toho. Především se pouští do životního díla – Skautské prameny. Je to sbírka nápadů skautských praktiků, ale i moudra myslitelů. Ve 30 svazcích na více jak 5000 stranách soustředil všechny skautské programové i metodické možnosti. Tím vytvořil „skautskou encyklopedii“, která nemá ve světě svým rozsahem obdoby.

Zahrajte si arménskou honičku z etapové hry Putování tajemným kontinentem z knihy Etapové hry, kde je Zet spoluautorem: *Tahle hra se hodí pro menší počet dětí, šest až deset. Na začátku určíte losem toho, kdo bude mít babu a převezme úlohu chytače. Ostatní se kolem něho seskupí a jeden z hráčů chytače plácne. To je pro oba startovací znamení, chytač se pustí za tím, kdo ho pleskl. A honí ho tak dlouho, dokud mu nedá babu, nebo dokud sám není plácnut některým jiným hráčem. V prvním případě předá svou úlohu tomu, koho chytil, v druhém případě se musí pustit za druhým soupeřem, který se ho dotkl. Kdo je právě před chytačem bezpečný, neodpočívá, pomáhá pronásledovanému tím, že mu dělá zed' – staví se chytačovi do cesty. Může mu jen pasivně překážet, nesmí ho chytat a zastavovat násilím. Omezte herní území na plochu asi 20x20 metrů, aby hráči museli často měnit směr a z honičky se nestal vytrvalostní běh.* (8.)

Zet je považován za pokračovatele Jaroslava Foglara, s nímž také spolupracoval a působil jako editor jeho kronikových knih. Často autorsky spolupracoval také s Miloslavem Nevrlým.

Zet dostal za celoživotní literární dílo pro mládež v roce 2020 Stříbrnou medaili předsedy Senátu ČR.

Zet a já: „Zeta jsem přímo osobně z oldskautských schůzek nepoznala. Ale vybavuji si ho jako přednášejícího na jím založených roverských kurzech FONS. Avšak nejvíc mi přilnul k srdci jako spisovatel. Přečetla jsem od něj mnoho knih jak pro mládež (Sedmička, její volné pokračování Ostrov přátelství, Stezka odvahy, Soví jeskyně, Severka a jiné), tak pro vůdce (Skautské hry v klubovně, Skautské hry ve městě, Etapové hry a další). Jsou to knihy velmi zajímavé, dobrodružné, ale hlavně moudré. Je vidět, že než příběh, hru, vědomost, napsal, tak to vše nejdříve sám prožil, vyzkoušel a to je na tom to nejkrásnější.

Václav Ráliš – GRIZZLY

(15.7. 1932 – 16.2. 2023)

Už od mládí Václava chytla práce s dětmi, mládeží a dorostem.

Poprvé jel na svůj skautský tábor v roce 1946 do Krkonoš jako člen 6. oddílu. Grizzly, co se týče jídla, tábor popsal takto: *Na táboře jsme měli být asi měsíc. Netrpěli jsme hladu, rodiče se dali dohromady a posílali za námi vánočky, buchty apod. Vedle nás, kde jsem bydlel, byl koňský řezník, a když UNRRA dodala koňské konzervy, táta nám je poslal. Byly to dobré konzervy! Když to vedoucí tábora dal dohromady, byli jsme na táboře 6 týdnů – za stejné peníze.*(9.) Následovala celoroční oddílová činnost, včetně dalších táborů konané u Vrbatova Kostelce.

V době komunistického zákazu Tom, Ečejk, Šejk a Grizzly drželi stále partu. V bývalé natěračské dílně Tomova otce se tajně scházeli. Hráli ping-pong, stavěli modely letadel, četli knížky a v zimě hráli hokej. Říkali si BDK a nikdo cizí nevěděl co to je a nikomu to nevyzradili. Vyšili si to dokonce i na trička. Bylo to Bývalá Družina Kamzíků. Grizzly vzpomíná jak tajně, přes zákaz, vlezli do bývalé skautské klubovny: *Každý jsme si něco vzali. Já si vzal sekeru, kterou jsem dělal. Měla topůrko jako žralok a také jsme jí Žralok říkali. Vzali jsme si pilku (rám je ještě na Krmelci) a na památku kotlík.*(10.)

Když skauta zrušili, tak se Vašek věnoval hodně sportu a to především hokeji. Také se vyučil řemeslu, které se u Rálišů dědí z otce na syna – kovařině.

Později mu bratr Frk k jeho 80tinám složil báseň pojednávající nejen o jeho zaměstnání:

(od 8. sloky)

*A řeknu to jasně, stručně, prudce,
že jsi dlouho byl střediska vůdce.
Radost se mi vlévá do tváře,
když chci pohovořit o Tobě, coby kováře.*

*Nebýt totiž Tvých kování koní,
a to celá léta, nejen vloni,
tak tvrdím a ví každý dospělý a všechna
dětska,
nejela by se Velká Pardubická. (11.)
(pokračování dalšími 4 slokami)*

Po obnově skautingu v roce 1968 se vedení 6. oddílu ujímá bratr Grizzly. Ze začátku se scházeli venku na levém břehu Labe, později u Grizzlyho v kovárně na Palackého třídě. Přestože skautské hnutí bylo následně, z důvodů normalizace, opět zakázané, grizzlyho oddíl stále pokračoval, včetně táborů a to pod hlavičkou pionýra. Oddílová činnost i tábory pod vedením Grizzlyho byli však vždy ve skautském duchu a se skautskými motivy.

Tábory se konaly na různých místech, např. Teplice nad Metují, Trhová Kamenice, Sázava či Jeseníky a trvaly celý jeden měsíc. Na závěrečnou řeč Grizzlyho u posledního táborového ohně, v roce 1971, vzpomíná bratr Wimpy ve své kronice: *A slovo si bere Grizzly, na kterém je také vidět nebývalé pohnutí. Bratři, jsem neskonale rád, že jsme tu všichni pohromadě. Celá Šestka. Prožili jsme tábor, jaký se jen tak neopakuje. Zažili jste tu dobrodružství, a někdy až moc. Zažili jste tu měsíc plný her, ale i tvrdé práce. Postavili jste krásný tábor. Vyřešili jste spousty úkolů a rozluštili jste mnoho tajemství. Všichni jste tady na táboře zesílili a krásně se opálili. Poznali jste krásný kraj*

pískovcových skal a prošli jste třemi skalními městy: Adršpašským, Teplickým a někteří z vás jste byli i na Ostaši. Děkuji vám, že jste se chovali vždycky tak, jak se mají chovat správní skauti. Samozřejmě vám všem děkuji i za neohroženou pomoc při hašení lesního požáru na hradu Skály. Slíbil jsem vám velké překvapení. Tak tady je ...!(12.) Všichni účastníci tábora dostali, poslané od lesníků jako poděkování, malou sekerku „skautku“.

Jako posledním táborem grizzlyho oddílu byl tábor konaný v Jeseníkách v roce 1980. Jako skoro na každý tábor, tak i na tento přijela kontrola z okresního výboru Komunistické strany Československa (KSČ). Grizzly vzpomíná: *Za stanem zrovna starší kluci tesali totem a hned se ozvalo: “Pojd’ se podívat, oni tam dělají totem!” „A kde máte stan tradic?” následovala otázka. Přišlo nám to k smíchu, my měli akorát nějaké skautské věci a jinak nic. Bylo jasné, že nás přijeli zlikvidovat. Tehdy jsme s sebou vozili na tábory vypreparovanou kravskou hlavu, kterou jsme chtěli dát na táborovou bránu. Členové komise lítali po táboře, neboť symbol lesní moudrosti považovali za skautskou symboliku a najednou zahlédli kravskou hlavu. A hned: „Co tady ta hlava? Co to je? To se sem vůbec nehodí!“ Já povídám: „Mně ta hlava nic neříká a nefascinuje, ale tebe nějak přitahuje. Nemáš k ní příbuzenský vztah?“ Tím to skončilo a odjeli. My jsme tábor dokončili celý. (13.) Po tomto táboře měl již oddíl dost pionýrské organizace a se svou činností skončil. Naštěstí do sametové revoluce již chybělo jen devět let a bylo tedy na co navazovat.*

V roce 1987 byla partou skautských nadšenců zakoupena chalupa Krmelec u osady Skály v Supích skalách, které jsou součástí Teplicko-adršpašských skal. Grizzly do první návštěvní knihy napsal: *Já sám bych chtěl za sebe napsat pro roky příští, že jsem strašně rád, že se nám podařilo se sem dostat. Udělal jsem proto, co šlo. Pro mě to je taková krásná závěrečná kapitola skautování v Teplicích. Mnou vychovaná ta nejlepší generace v naší Šestce bude mít trvalé místo tam, kde jsem já našel první tábořiště. Kde jsem prožil nejkrásnější chvíle jako skaut a vůdce oddílu s chlapci, ze kterých jsem vychoval skauty. I ty sem do těchto míst, právě tak jako mě, neláká jenom krásná příroda, ale zejména naše společně prožité chvíle a to, že zde natrvalo zakořenila naše skautská srdce. Přeji si, ať se nám daří, ať zde prožijeme nové krásné chvíle a nikdy nedopustíme rozkol v našich řadách. (14.) Na Krmelec do dnešních dnů jezdí skautské i oldskautské výpravy.*

Rok 1989 a poslední obnova skautského hnutí dali s konečnou platností opět zelenou skautským ideálům a Grizzly se velkou měrou zasadil o jeho obnovení v Pardubicích. Stal se okresním náčelníkem a konečně mohl dělat to, co ho nesmírně bavilo – skautovat. Poté, co předal všechny postupně nabitě funkce (okresní náčelník, vůdce střediska, vedoucí oddílu, vedoucí stavby skautské základny na Žumberku), mohl se věnovat oldskautům, oldskautským toulkám, zušlechťování Krmelce a dalším činnostem ve prospěch druhých.

Grizzly a já: Grizzlyho jsem na oldskautských schůzkách nepotkávala. Za to si ho vybavuji jako vůdce několika skautských závodů. Tenkrát mi přišel velmi přísný a spolupracovníci si nedovolili o čemkoliv polemizovat. Ale s dětmi to uměl. I na závodech si našel chvíli a dokázal si s nimi hrát. Později, když i já pomáhala na skautských závodech a viděla, kolik je to odpovědné práce, tak jsem pochopila, proč občas je nutné být důsledný. Z oldskautských povídaní od jeho vrstevníků či svěřenců vím, že Grizzly měl velmi rád děti, do skautování byl zapálený a moc ho to bavilo.

Eva Stanovská – EVA

(u žen se přeci věk neříká :-))

Eva je z mého výběru skautských osobností pardubického střediska Polaris jediný člověk žijící v Pardubicích. Využila jsem příležitosti a položila jí několik otázek.

1. Kdy a co tě přivedlo ke skautování-čtení foglarovek? Rodiče, kamarádi?

V roce 1968 se uvolnila politická situace a skautské hnutí rychle nabylo na síle. Mě bylo patnáct, bydlela jsem ve Vyškově a nastupovala jsem na gymnázium. Můj táta si vzpomněl na své mládí, kdy za první republiky krátce skautoval. Vytvořil ve Vyškově malý skautský oddíl a také dceru přivedl mezi skauty. Krásný počin. Žiju tím dodnes. A foglarovky jsem pochopitelně hltala také.

2. Kde a jak jsi začala skautovat? Činnost v klubovně, letní tábory, vůdčí funkce?

Vyškovské středisko mělo v té době čtyři chlapecké oddíly a jeden dívčí – ten náš. Vedoucí oddílu byla Jarmila a nejstarší čtyři se staly rádkyněmi (mezi nimi i já) a pustily jsme se s nadšením do skautské činnosti. Jako středisko jsme měli štěstí, že ve Vyškově byla v zámecké zahradě k dispozici klubovna, kterou jsme mohli využívat. Žily jsme učením skautských dovedností, hrami a kamarádstvím. Mezi sebou i s prvním chlapeckým oddílem. Středisko žilo soudržně, různé akce, závody a táboráky byly společné pro všechny oddíly, včetně táborů. První tábor byl v roce 1969 pod hradem Holštejn. A „řádil“ na něm duch H.D. Hook, plnili jsme Orlí pera a vzhlížela jsem ke skautům ovládající pilu, sekeru, kladivo a obdivovala jejich táborové stavby. Nedílnou součástí táborových večerů byl společný zpěv při hraní na kytaru a já objevila kouzlo trampských písní a společného zpěvu. Vzpomínka z tohoto tábora je z 20. července, kdy jsme večer poslouchali kytaru a společně zpívali a nad námi svítil měsíc. A někdo z vedoucích pravil, koukejte, právě na něm přistáli Neil Armstrong a Buzz Aldrin. Cítili jsme hrdost za celé lidstvo a zazpívali si oblíbenou píseň „Americký námořník“.

3. Jak jsi prožívala rok 1968?

Tento rok jsem prožívala velmi intenzivně. Nejprve uvolnění a skauting. I patnáctileté děvče cítilo změnu nálady ve společnosti, možnost vycestovat, lepší situace doma i venku. A pak šok z ruské agrese. Přesto jsem nastoupila na gymnázium. Po prvním ročníku zmizelo několik učitelů, včetně skvělého ředitele. Jan Palach, vyhraný zápas s Rusáky a následné represe, zakázali skauting. Jasně, byla jsem mladá a bezstarostná, ale ta pachut z nespravedlnosti ve mně zůstala. Po rozpuštění skautské organizace musela většina oddílů ukončit svoji činnost. My, bývalé rádkyně a vrstevníci z 1. chlapeckého oddílu jsme vytvořili volný vodácký oddíl a v létě jezdili na vodu. Během těchto táborů jsme dělali vedoucí a propašovali do činnosti drobné skautské prvky. Neboť táta měl skautskou minulost, tak musel odejít z práce a všichni jsme se přestěhovali do Pardubic. Po maturitě ve Vyškově jsme již bydleli v Pardubicích a do školy jezdila do Prahy. Na Vyškov a kamarády z toho nejkrásnějšího mládí jsem ale nezapomněla.

4. Kdy a jak ses zapojila znovu do skautské činnosti po obnovení roku 1990?

V roce 1990 bylo mým dětem Zuzce a Davidovi deset a třináct let. Ideální věk pro skauting. Měla jsem štěstí. Kolega Milan z práce byl součástí 1. pardubického oddílu a měl dvě dcery, též

skautského věku. Přesvědčil mě, abych vytvořila oddíl a vedla ho. Asi nebylo potřeba mě dlouho přemlouvat. Skautkou jsem se cítila stále a jakékoliv dobrodružství mě lákalo. Chvilku byl náš 10. oddíl součástí dívčího střediska, záhy nás vzalo pod křídla středisko Polaris. Členky oddílu přivedli zejména kamarádi a známí. Sešly se nám opravdu fajn děti.

5. Krátce mi popiš tvoji skautskou práci s dětmi, přípravy táborů, účast na různých akcích,...?

V oddíle jsme měli tři družiny (Sojky, Svišti, Ještěrky), ale scházeli jsme se převážně na oddílovkách, chtěli jsme se všichni vidět. Tábory nás moc bavili. Na prvních dvou jsme byli v Dolanech u Luže, pak jsme měli tábořiště v Písečné na louce za vesnicí u lesa. Každý tábor měl nějaké téma.

Namátkou si pamatuji: S babičkou po celý rok (tou od B. Němcové), Golem a jeho doba, Příchod Slovanů do Písečné a další. Mezitím se plnily skautské odborky, Orlí pera, učili jsme se různým dovednostem a přemýšleli o životě. A hlavně se zpívalo. Hodně mě bavilo vymýšlet hry, kvízy, šifry, etapovky, prostě vše, co trochu zaměstnávalo hlavu. Snad to děvčata bavilo. Byla jsem ráda, že kritická léta dospívání jsem mohla díky skautingu strávit nejen se svými dětmi, ale i s ostatními děvčaty. I po odchodu z oddílu jsme společně jezdili v létě na dovolenou po evropských horách. Mám velkou radost, že se „moje holky“ potřebují dodnes, ta parta stále funguje.

6. Jaké máš vzpomínky na vytváření mezinárodního skautingu-spolupráce s polskými skauty?

Je to přátelství moravského Vyškova a polského Wyszkowa. Já u vzniku tohoto krásného vztahu nebyla, ale znám historku z vyprávění. Skauti z polského Wyszkowa mají mezi sebou Piotra, který tenkrát vedl místní wyszkovské noviny. Před vánoci nebylo co psát a tak se novináři rozjeli do stejnojmenného města na Moravu. Oficiální návštěva ve městě nebyla nic moc. Ale pak se zeptali, kde jsou ve Vyškově skauti. Šli jim ukázat klubovnu v zámecké zahradě. Z klubovny se linul zpěv a veselí – naši oldskauti měli vánoční besídku. Legenda praví, že právě zpívali oblíbenou píseň „Ten dělá to a ten zas tohle“, ale polsky. Poláci se okamžitě přidali, setrvali do pozdních nočních hodin a přátelství bylo na světě. Letos tomu je 21 let. Od té doby se každý rok scházíme na týden – jeden rok v Česku, další rok v Polsku. Já jsem do akcí naskočila po deseti letech a na společné týdny se vždycky moc těším. Ty polské jsou prima výlet, českým setkáním předchází pečlivá příprava – výběr místa a zajímavostí v okolí, hry, nějaké to výtvarno, obvykle dojde i na skautské dovednosti a lehký sport. Malý tábor pro dospělé. A co nesmím zapomenout – polská děvčata neskutečně krásně zpívají. Mezinárodní skauting je důstojný výraz a skutečnost je prostá – je nám spolu dobře.

7. Jaké radosti a těžkosti jsi prožívala při psaní historické skautské knihy Historie pardubického skautingu?

Milan Kudrna měl už od roku stého výročí pardubického skautingu (2014) ideu, že dáme dohromady pardubickou skautskou historii. Nedařilo se najít „realizační tým“ a myšlenka zůstala jen myšlenkou. Po čase přišel s nápadem, že bychom mohli knihu pojmout jako vzpomínky Jirky Klabana – Kyba na svůj košatý skautský život. Znělo to jednodušeji. „Kdž to nenapišeš ty, neudělá to nikdo jiný“, zněla podlá ukecávací věta. Věděla jsem, že to je cesta do pekel, ale nakonec jsem podlehla a pustila se do práce. Bohužel Kyb si už mnoho nepamatoval a později odešel do skautského nebe. Nakonec to vypadalo stejně jako u prvotní vyškovské knihy – ještě tohle by tam mohlo být, a tohle také, a bez tohoto by to nebylo úplné... Rozdíl byl v tom, že tady jsem si musela poradit sama a vyhledat většinu podkladů. Pomohla mně spousta kamarádů oldskautů i dalších

lidí, dostala jsem hromady podkladů a všem jsem za pomoc moc vděčná. Dvoukilová, pětisetstránková kniha spatřila světlo světa. Považuji ji spíše za kroniku. Některé úseky historie jsem našla kompletně zpracované (první republika), některé údaje se daly vystopovat ze zachovalých kronik, deníků a zápisů (poválečné období). Na období roku 1968 si naštěstí pamatovali mí vrstevníci. Skautská činnost po revoluci je v paměti mnohých, ale zase je příliš rozsáhlá. Vše mi připadalo zajímavé a hodné zapsání. Jsou zde texty, tabulky s věcnými údaji, ale i citace, autentické vzpomínky, úvahy, kopie z kronik a deníků, spousta fotografií. O některé události je velké povědomí, některé zmizely bez pamětníků. Kompletace zabrala dva roky práce. Termínem bylo, že bude jako vánoční dárek. Jinak bych asi stále doplňovala, upravovala, čistila ... Musím říct, že mě hodně bavilo, že jsem si mohla sama vymýšlet grafickou úpravu a knihu si sázet. Hned jsem viděla výsledek. Byla to krásná práce. Ale vyčerpávající. Už nikdy ...

8. Jaký máš skautský život v současné době?

Podlehla jsem pozvání na pravidelné schůzky oldskautů. A nelituji. Nejsem asi nejaktivnější člen, ale pokud můžu, společných akcí se ráda účastním. Fajn jsou i akce přes hranice našeho střediska, třeba oldskautský tábor v Pařezské lhotě. Na dálku jsem i členem vyškovského oldskautského klubu. Na pravidelné schůzky do Vyškova sice nejezdím, ale na větší akce ano. Každý podzim zvu Moraváky na prodloužený víkend do Čech, abychom probádali atrakce v nějakém kousku naší krásné země. Zní to jako klišé, ale je tu fakt hezky. Život je prima, obzvlášť ten skautský!!

Eva je za napsání dvou skautských historických knih, dále za mnoho dalších fotografických cestopisů, ale také za celoživotní skautskou činnost nositelkou vyznamenání Bronzová Syrinx (udělena v roce 2022).

Eva a já: „Evu jsem poznala, když k nám přišla do oldskautského klubu a začla se zúčastňovat akcí Kmene dospělých-schůzky, tábory, jamboree, výlety, brigády apod. Eva si ráda zazpívá u kytary či popovídá se členy klubu, ale hlavně je velmi aktivní, nejen skautsky. Eva je vášnivá pekařka a proto na každé schůzce nám rozmazluje naše chuťové pohárky svými úžasnými buchtami. Jsme všichni moc rádi, že ji v klubu máme.“

Závěr:

Jsem vděčná, že jsem mohla tyto pardubické VELIKÁNY střediska Polaris poznat. Ať osobně na oldskautských schůzkách či skautských závodech nebo formou jejich literárního díla. Téma této práce jsem si vybrala z toho důvodu, že na takové osobnosti pardubického Junáka by se nemělo zapomínat. Ale ono na ně zapomenout vlastně ani nelze, neboť nám zde svojí výjimečně zapálenou skautskou činností zanechali nemalé výsledky – samohodnotící programy, zlepšováky na táborech, krásnou poezii na míru, soubor her, nové základny, historické knihy a mnoho dalšího. Co je však nejcennější je spousta dětí, „nakažených“ skautingem tak moc, že mnoho z nich skautuje dodnes a předává skautskou myšlenku dál a dál.....

ZDROJE:

Kniha Z HISTORIE PARDUBICKÉHO SKAUTINGU - 80. VÝROČÍ SKAUTINGU V PARDUBICÍCH 1914–1994, autoři jsou br. JUDr. Alois Těšitel, Ing. Ota Müller, Stanislav Voříšek

Kniha HISTORIE PARDUBICKÉHO SKAUTINGU – ve vzpomínkách a fotografiích, jejíž autory jsou Eva Stanovská, Milan Kudrna

- (1.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 442-443
- (2.) citace z táborového deníku bratra Joea z roku 1949
- (3.) citace z deníku Putovního tábora Joea z roku 1973
- (4.) citace ze sebraných spisů bratra Frka Poezie gratulační (část 1., pro oslavence Kyba)
- (5.) citace ze sebraných spisů bratra Frka Poezie gratulační (část 2., pro oslavence Grizzlyho)
- (6.) citace z knihy Sedmička, autor Miloš Zapletal, strana 219
- (7.) citace z knihy Stezka odvahy, autor Miloš Zapletal, strana 46
- (8.) citace z knihy Etapové hry – edice Skautské prameny, autor Jaroslav Foglar – 5 her, Jiří Chour - 1 hra a Miloš Zapletal - 4 hry, strana 252
- (9.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 112
- (10.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 140
- (11.) citace ze sebraných spisů bratra Frka Poezie gratulační (část 2., pro oslavence Grizzlyho)
- (12.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 185
- (13.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 207
- (14.) citace z knihy Historie pardubického skautingu – ve vzpomínkách a fotografiích, autor Eva Stanovská a Milan Kudrna, strana 392